

HUMAN
RIGHTS
WATCH

“Ma Shawng Shangai Ya U, Ngut Jang Nang Hpe Anhte Dat Dat Na”

Miwa mung de dut sha hkrum ai Myen mungdan na Wunpawng shayi
(num ningnan) ni.

**“Ma Shawng Shangai Ya U, Ngut Jang Nang Hpe
Anhthe Dat Dat Na”**

**Miwa Mung De Dut Sha Hkrum Ai Myen Mungdan Na Wunpawng Shayi
(Num Ningnan) Ni**

Ginchyum

Seng Mun dum nta masha ni gaw, 2011 ning kaw nna Jinghpaw mungdaw hta bai byin hpang wa ai majan ni hpe hkrit tsang let hprawng yen hkawm ra ai hte hpyen koi yen dabang hta shingbyi nga ra mat sai re. 2014 ning, Seng Mun a asak 16 ning hta tsang 6 lung nga ai ten, shi a kaning jan gaw, Miwa mungdan, Yunnan mungdaw de shat shadu bungli nga ai lam tsun ai. Seng Mun gaw, n kam sa ai rai tim, kaning tsun ai shabrai gumhpraw gaw grai law taw nna, nta masha ni yawng mung sa galaw na matu shadut wa ai majaw, sa mat nu ai.

Mawdaw ntsa e, kaning jan gaw mawdaw n nang na matu ngu tsun let, Seng Mun hpe tsi jaw lu nu ai. Seng Mun gaw dai tsi lu ngut ai hte kalang ta, yup malap mat sai. “Ngai dum wa yang, nye a lata hpe lale nna gyit da ai. Ngai hkrap let marawn nna karum hpyi yu ai” nga nna Seng Mun tsun ai. Dai aten hta kaning gaw Seng Mun hpe Miwa mung na Miwa htinggaw langai kaw tawn kau da sai re. Shata 4/5 na ai hpang, shi a kaning jan bai sa wa nna, “Ya nang Miwa la hte la hkat ra sai” ngu tsun nna, kaga nta langai de bai woi mat wa ai nga nna Seng Mun tsun ai.

“Nye ning jan, ngai hpe dai nta kaw tawn kau da ai. Nta madu ni ngai hpe gawk langai de woi shang mat ai. Dai gawk kaw ngai gaw kalang bai gyit tawn da hkrum sai. Ngai hpe shata (2) daram dai gawk kaw chyinghka la sharawng da ai. Miwa la langai gaw ngai hpe lusha sa jaw shagu, roi rip da da di ai. Shata (2) na ai hpang, ngai hpe dai gawk kaw na shapraw la ai. ‘Shi gaw na a madu wa re. Ya kaw nna, nan gaw madu jan, madu wa rai sai. Shada hkauchyap nna dinghku pyaw hkra nga mu’ nga tsun nna, Miwa la wa a kawa dingla gaw ngai hpe kasha shabrang wa kaw ap kau ai.” nga nna Seng Mun tsun wa ai.

Madu wa gaw Seng Mun hpe roi rip sha ding yang rai nga ai. Shata (7) na ai hpang, Seng Mun gaw ma hkum rai mat sai. Ma gaw la kasha rai nna ma shangai ngut ai hpang nta wa na mayu ai ngu tsun yang madu wa gaw, “Nang wa mayu yang, wa mat u. Rai tim, ndai ma hpe gaw n mai woi mat wa ai” ngu nna Seng Mun hpe ai.

Seng Mun gaw, kasha hte rau hprawng wa mayu wu ai. Dut sha hkrum ai lahkawng ning jan na mat wa ai hpang, gat kaba e Wunpawng hpawmi langai hte hkrum shaga lu ai. Dai hpawmi gaw shi hpe Miwa gumhpraw Yuan 1000 jaw dat ai. Dai gumhpraw hte Seng Mun

gaw, Myen mung de hpawng wa mat nu ai. Jarit e Miwa hpawmi langai karum la nna, dum nta de du wa nu ai. Human Rights Watch ni Seng Mun hpe sanhtai galaw ai ten hta gaw, shi hpyen yen dabang de bai du wa sai rai tim hkrit makoi nna nga nga ai. “Dai Miwa nta ni ngai hpe bai tam mu la kau na ngai hkrit ai” nga nna Seng Mun hkrit gari let, tsun pru wa ai.

Seng Mun a mabyin lam gaw, ndai sumtang a matu sanhtai la lu ai kaga marai 37 ni a mabyin ni hte bung hkat nga ai. Kaga ni hte laklai ai lam langai gaw, Seng Mun gaw, shi kasha hte nan hpawng wa lu ai lam re. Kaga ni gaw kasha ni hpe tawn kau da nna she, lawt wa lu ma ai. Dut sha hkrum nna bai nhtang wa lu ai ni yawng gaw, Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw na ni chyu rai ma ai. Law malawng gaw, Myen Asuya Hpyen Dap hte Shanglawt (KIO) ni majan byin ai a marang e, hpawng hkawm mat ai dinghku hkan na ni grau law nga ma ai. 17 ning gap hkat jahkring ngut ai hpang, 2011 ning kaw nna bai byin wa ai majan a majaw, Wunpawng amyu ni hte kaga amyu ni 100,000 jan gaw majan tsin-yam hkrum sha nga sai re.

Majan tsin-yam a majaw, Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw ni hta tam lu tam sha na grai yak wa sai re. Myen asuya gaw hpyen yen karum ningtum lam ni (grau nna Shanglawt uphkanng gaiwang kata na hpyen yen ni hpe karum ai lam) hpe ja ja pat hkum da ai majaw, hpyen yen mungshawa ni a tsin yam hkrum sha ai lam gaw grau grau yak wa nga ai re. Hpyen yen dabang hkan na hpyen yen masha ni, lu sha hkap la lu ma ai rai tim, lu sha n law ai majaw chyahkring hkring kawsa kyet hkrum nga ai re. Ga shadawn; hpyen yen dabang lithkam langai tsun ai, “45 ya du shagu, htinggaw langai mi hta lani mi na matu, n-gu kaw 2, masha langai mi hta gumhpaw lap 9000 hpra sha, garan jaw nna, dai gumhpaw gaw nhtoi 45 ya tup hta kaga arung arai ni (gsd: jum, sau, shapreng hte kaga lu sha ni) ra wa yang, jai lang na matu re. Shaning sanit shi ning jan mat wa sai majan tsin yam a majaw, mungchying mungshawa ni gaw bungli taw ai, shabrai n law ai, laika hpaji sharin lu na ahkaw ahkanng hkrat sum ai, sut masa hte shinggyim masa lam ni hta sum machyi hkrat sum nna yak hkak jam jau nga ai re.

Dinghku kawa ni gaw hpyen majan lam ni hta shanglawm gun hpai ra nga ai majaw, kanu num ni hte shayi sha ni gaw, dinghku kan bau bungli lit hpe gun hpai hparan nga ra ai re. Dinghku kan bau bungli a matu tinang a buga ginra ni hta tam lu tam sha yak hkak nga ai majaw, Miwa mung de du ra mat ai re. Shabrai law law lu ai hte tara n shang bungli sa galaw ai rai tim, bungli tam la na n yak ai. Jarit hte ani sha rai nna, tara shang jarit lai laika buk (Border Pass) n lawm tim, mungdan jarit lai di lu na hpa n yak nga ai.

Masha hpaga ga ai ni gaw ndai zawn matsan yak hkak ai ni hpe hkwi gyam la matu, galoi mung hkan yu nga ai re. Miwa mung de bungli sa galaw na matu, Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw ni hta tara shang bungli shaga ai masa n nga tim, manaw manang ni, hkauchyap ai htingbu ni, makyin jinghku ni, dai ni hku nna akyu amyat law ai bungli kaja ni nga ai ngu nna, hkalem la nga ma ai re. Kaja wa bungli mung nga na re. Rai tim, masha hpaga ga ai ni gaw, hkum shan roi rip hkam na mayam shatai na matu, amyu shayi num kasha ni hpe Miwa la ni kaw dut sha kau ai she grau law nga ai re.

Miwa mung hta gaw shayi num sha taw ai manghkang nga nga ai re. 1987 ning kaw nna, amyu shayi masha jahpan tsalam shadang (percentage) grai yawm wa nga sai re. Asak (15) hte (29) ning lapran na amyu shayi jahpan hte amyu shadang jahpan shai hkat ai lam gaw grau grau law wa ding yang rai nga ai. Miwa shayi num ni wan (million) 30 hte 40 gaw, yawm mat nga dingyang re lam sawk dinglik ninghkring ni, sawn maram da ma ai. Ndai yawm mat nga ai shayi sha ni gaw, dinghku shagu shadang la sha hpe sha ra ai majaw, shayi num kasha rai yang, ma shabrai kau ai, kabai kau ai, atsawm n shapan la ai hta sha n-ga, Miwa mungdan asuya a ‘ma langai sha mai la ai masing’ (one-child policy) hpe 1979 kawn na 2015 ning du hkra, jai lang lai wa sai majaw, num kasha ni hpe shangai chyinghkai bau la ai lam yawm mat wa ai re.

Num, la rap ra lam n nga ai majaw, Miwa la ni law law wa, num n lu la nga ma ai. Shaning 2030 ning rai yang, Miwa la ni asak 30 ning a lahta na tsalam shadang (25) gaw, num n lu la na re lam, chye lu ai. Dinghku nkau mi gaw, Myen mung na ma ni hpe mari la mayu ai majaw, ma lagu dut sha ai ni gaw, ma lagu na matu, ayan gyam yu nga ma ai re.

Num ma ni hte amyu shayi ni kade daram wa, Miwa ga de dut sha hkrum ai hpe tup hkrak tsun na yak nga ai. Myanmar Human Rights Commission tsun ai hta, amyu shayi 226 wa 2017 ning laning mi laman e sha, dut sha hkrum ai re lam, Myen mungdan asuya Masha Gawnhkang Dap (Immigration) masha kaba ni tsun dan ai kaw na chye lu nga nna tsun lai wa sai. လူမှုဝန်ထမ်း၊ ကယ်ဆယ်ရေးနှင့် ပြန်လည်နေရာချထားရေးဝန်ကြီးဌာန hku nna, laning mi hta Miwa mung de dut sha hkrum ai kaw na lawt wa lu ai ni 100 hte 200 lapran hpe, shaning shagu karum madi shadaw jaw nga ai lam tsun nga ma ai. Rai tim dai garum jaw ai lam ni gaw, byin nga ai mabyin ni hte shingdaw yu yang, grai n law la ai kaji mi hpe sha naw rai nga ai. Dut sha hkrum ai masha jahpan hkrak tup hpe Miwa hte Myen gara maga na mung n mai lu nga ai. Kahkyin mahkawng tawn da ai hkrak re ai jahpan chyarang hpe lu

na gaw yak nga ai. Hpa majaw nga yang, dut sha hkrum ai amyu shayi ni shiga jaw ai lam n galaw ai. Dut sha hkrum ai nkau mi gaw, myit tsin-yam lu mat ai majaw (snr) kaya ai majaw, shanhte a mabyin ni hpe shiga jaw tang madun ai lam n galaw ai a majaw re. Hta sha n-ga, tara jeyang ya ai lam gawng kya ai hte, myit gawng kya nga ai mungshawa ni shawng lam de lahkup sa wa lu na matu, karum daw jau jaw ai lam gawng kya ai. Dut sha hkrum ai ni hte dinghku masha ni hku nna, karum hpyi wa yang pyi, atsawm hkrak lit la hparan ya na mahkrum masa n nga ai hpe mu mada ai.

Ndai sumtang a matu sanhtai htai dan ai ni gaw, gumhpraw lap Sen 35 hte Sen 150 lapran hte dut sha hkrum ai amyu shayi ni rai ma ai. Ndai manu ni gaw, shayi num langai mi a matu, jaw ya ai hpuja hpaga hku nna, sawn la ai nga tim, nkau ni gaw, dut mari la ai hku sawn la ma ai re. Dut sha hkrum ai ni nkau mi sha, lawt pru wa lu ma ai.

Masha hpaga ga sha ai ni gaw, masu magaw let amyu shayi ni hpe hkum shan roi rip hka na mayam shatai na matu dut sha nga ma ai re. Ndai sumtang a matu htai dan ai amyu shayi ni gaw, shanhte hkauchyap ai (snr) kam mai ai masha ni nan, shanhte hpe dut sha ai re lam tsun dan ai. Marai 37 hta na, marai 15 gaw, shanhte a manang nan dut sha kau ai. Marai 12 gaw shanhte hte hkauchyap ai ni e, dut sha kau ai. Marai langai mi rai yang, Sape Shalat jawng rau lung wa ai manang wa e nan dut sha ai re lam, chye lu ai. Langai mi rai yang gaw, asak 13 ning sha re ai manang wa e, dut sha ai re. Kaga marai 6 rai yang gaw, shanhte a jinghku ni nan, dut sha kau ai re.

Nkau ni tsun yang, nkau ni gaw, mawdaw ntsa e tsi jaw shanang da nna, bai hprang wa yang gawk kata e sharawng da hkrum nga sai. Nkau ni hpe rai yang gaw, Miwa ga de du ai h pang she, “Nanhte hpe tsun ai bungli gaw n nga mat sai. Rai tim, kaga bungli ni gaw nga ai. Tsan gaw tsan ai, galaw na i?” ngu hkalem la ai re lam, chye lu ai. Ga n hkrum hkat ai marang e mung, bai nhtang wa na gumhpraw n lu ai majaw mung, amyu shayi ni yawng wa, shanhte hpe woi hkawm ai masha a hpang e sha n kam tim hkan nang ra nga ai re.

Mari la ai ni a lata de ap ngut ai hpang gaw, dut sha hkrum ai re lam hpe asan sha chye lu nga ma ai re. Law malawng gaw, mari la ai ni nan, gawk kata e sharawng da nhtawm, ma hkum byin ten du hkra roi rip ai re. Mari la ai dinghku ni hpe yu yu yang, num nnan ra ai ngu ai hta, ‘ma’ ra ai mahtang rai nga malu ai re. Ma shangai ya ngut ai hpang gaw, nta de wa shangun ngun di ma ai re. Nkau mi rai yang gaw, ma lu wa hkra tsi jaw sha ma ai re lam, chye lu nga ai re.

Dut sha hkrum ai amyu shayi nkau mi gaw, hkum shan tsin-yam hkrum sha ai hta sha n-ga, hkum hkrang hte myit masin tsin-yam du hkra, hkam sha nga ma ai re. Nkau mi hpe rai yang, shanhte hpe woi nga ai ni e, atik anang magam bungli galaw shangun ai lam ni mung, hkrum nga ma ai re.

Sanhtai galaw ai hta hta ai ndai amyu shayi ni gaw, hprawng wa na matu ayan lam tam nga ai re lam, tsun ma ai. Nkau mi rai yang, bat hku, nkau mi rai yang, shata kaba hku, nkau mi rai yang, shaning hku la let, hprawng lam tam nga ai re lam, tsun dan ma ai. Nkau mi rai yang, hprawng pru wa ai ten Miwa pyada ni karum la ai lam, lu la ma ai. Nkau mi rai yang, shanhte hkrai lam tam la nna, hprawng pru wa ma ai. Hprawng wa ai hkrum lam hta mu ai masha ni hpe karum hpyi la ai lam, Miwa ga chye shaga ai masha ni hpe ga byan shangun ai rai nna, hprawng pru wa ai ni rai nga ma ai. Marai 8 hpe rai yang, shanhte a madu wa ni nan, kasha ni hpe tawn kau da shangun nna, bai nhtang wa shangun ma ai re lam, tsun pru wa nga ma ai. Ndai zawn, tsin-yam kaba hkrum sha nga ma ai re.

Myen mung de du wa ai ten hta rai tim, nkau mi gaw myit tsin-yam hkrum sha ai hte hkum hkrang hten za wa ai kaw du hkra, hkam sha nga ma ai re. Majan matut byin nga ai hte hpyen matut koi yen nga ra ai ndai tsin-yam a majaw, matut nna tam lu tam sha yak nga ding yang sha naw re. Nkau mi rai yang, tara rap ra lam tam ai hte tinang hpe dut sha ai ni hpe tara shoi na matu, shakut nga ai ni mung, nga nga ai zawn; tinang a kasha ni hpe bai lu la na matu, shakut ai ni mung, lawm nga ma ai re. Yawng ni gaw, tinang nta masha ni a man e mung, makau grup-yin ni a man e mung, myi man kaji let shanhte hpe karum la na masha atsawm re n nga ai lapran e, matut asak hkrung nga ra ai re.

Myen mung hte Miwa mung, mungdan jarit lahkawng maga na seng ang ai magam dap du salang ni mung, Shanglawt Asuya mung, dut sha hkrum ai amyu shayi ni hpe lit la hparan hkye shaw law na lam hta grai naw gawng kya nga ma ai re. Dut sha hkrum ai ni a nta masha ni gaw shanhte a kasha, kanau kana, madu jan ni hpe sagawn tam ya na matu, pyada ni hpe karum hpyi shagu, gumhpraw jaw ra ai lam sha, bai tsun dat dat di nga ma ai re.

Hprawng pru wa nna Miwa pyada ni hparang hprawng sa wa yang mung, shanhte hpe woi lakawn la na malai, 'mungdan jarit pru-shang tara tawt lai ai' ngu nna ahkyak la hkyuk htawng sharawng da ma ai re. Myen mung de na, seng ang ai, lit nga ai masha ni de bai ap

ya tim, mahkrum masa jaw ang ai hku lit la ap hkat ai lam n galaw ai sha, jarit lapran e sa sa da da di nga ma ai re.

Dut sha hkrum ai ni gaw, shanhte a lam bai tsun dan na matu, hkrit ai hte tsun dan tim, hpa lit la ahkyak la ya ai lam n galaw ai majaw, masha hpaga ga sha nga ding yang rai nga ma ai re. Lama na, Myen asuya ni masha hpaga ga ai ni hpe lu rim yang pyi, shanhte hte matut mahkai ai Miwa mung kata na masha ni hpe n lu rim, ahkyak n lu la nga ma ai re. Anhte chye ai daram nga yang, Miwa pyada ni rim ahkyak la ai lam hpa mung, n galaw nga ma ai re. Dut sha hkrum ai ni gaw, nta masha ni hte manaw manang ni a majaw, tara rap ra lam tam na matu, n gwi galaw nga ma ai re. Shanglawt uphkang gaiwang hta rai yang, masha hpaga ga ai ni hpe (lu rim yang pyi) sadi jaw ai hta lai, ahkyak la je yang ai lam nau wa n mu nga ai re. Myen mung, Miwa mung hte Shanglawt pyada ni mung, bawngban gindun ahkyak la galaw ai lam hta grai naw gawng kya nga ma ai.

Tinang a kasha ni hpe shakram kau da ra nna hpawng pru mat ra ai num ni a matu, shanhte a kasha ni hpe bai lu la na mahkrum masa n nga ai hku re. Dai majaw, kanu num nkau mi gaw, roi rip hkrum ai rai tim tinang a kraw hkrat kasha ni hpe n ja ai myit a majaw, jam jau hkam na myit daw dan let Miwa ga de bai nhtang sa mat wa ai ni pyi, lawm nga ma ai re. Human Rights Watch ni chye lu ai hta, hpawmi langai mi gaw, Miwa ga de nhtang sa wa ai lam kaw Miwa asuya Masha Gawnhkang Dap ni e shabai kau dat nna, kasha hpe bai mu lu na n mai byin mat sai re. rai.

2018 ning na UN (Mungkan Wunpawng Hpung) a ‘malu sumtang’ hta Myen hpyen dap gaw, shinggyim ahkaw ahkang tawt lai ai re lam htawng madun da nga tim, Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw ni hta na majan tsin-yam hpe maigan mungdan ni e myit tsang myit du ai lam n nga ma ai re. Rakhai mung kata na Rohingya manghkang de hkrai yawng myit du nga ai ten, Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw na amyu shayi ni a mayak manghkang tsin-yam ni gaw, nan anan sha rai nga ai. Hpyen majan a majaw koi yen htawt sit hkawm ra ai hte, Miwa mungdan asuya a “ma langai sha mai la ai masing” (One-child policy) a majaw, Miwa ni a shangai chyinghkai lam hta hkrat sum nga ai ahkaw ahkang manghkang ni a majaw, amyu shayi ni law law wa masha dut sha ai ni a mahkam hta shang hkrup nna hkrum sha nga ai tsin yam ni gaw tsun jahta n ma law la nga ai.

Hpaji Jaw Madi Shadaw Dat Ai Lam

Myen Mungdan Asuya hte Miwa Mungdan Asuya Ni H pang De

- Asuya ni gaw “Masha hpaga ga ai lam hpe ninghkap pat hkum ai lam” ni hta grau n-gun dat nna, Myen mung kaw na Miwa mung de “Num nnan” shatai dut sha hkrum ai ni hpe ningshawng tawn nna, dut sha ai lam n nga hkra pat hkum makawp maga na hte dut sha hkrum sai ni hpe sagawn hkye shaw la ai lam, masha hpaga ga sha ai ni hte mari la ai ni yawng hpe tara upadi hte ahkyak la, je yang ai lam ni galaw na.
- 2004 ning a Ginrun Mekong Masha Dut Sha Ninghkap Hkringmang Hpung (Coordinated Mekong Ministerial Initiative Against Trafficking) ni a bungli masing hpe ta tut hkrang shapraw galaw sa wa na hte 2009 ning na Myen hte Miwa Asuya lapran hta myit hkrum daw dan da sai lam ni hte maren, masha hpaga ga sha ai lam hpe lit la ahkyak la ai lam, tara shangang shakang ai lam hte dut sha hkrum ai ni hpe karum shingtau ai lam ni galaw ya na.
- Buga ginra na wuhpung wuhpawng ni hte maigan wuhpung wuhpawng ni a shakut shaja ai magam bungli ni hpe madi shadaw ya na hte dut sha hkrum ai ni hte shanhte a nta masha ni hpe karum madi shadaw ai lam ni, galaw na.

Makawp Maga Lam

- Jinghpaw mung, Sam mung dingdung daw hte kaga mungdaw hkan na ni mung, Miwa mungdan kata de shimlum lam nga ai hte tara shang amu bungli lu galaw na matu, hkawm sa hkawm wa lu na matu, asuya shada da tara shang ai mahkrum masa lam hku pawng hpawm galaw sa wa na.
- Jarit mayan hkan e dut sha hkrum ai lam n nga hkra, hpaji jaw shadum jahprang ai lam ni, masha hpaga ga ai lam ni hpe hkan sagawn ai lam ni, dut sha hkrum ai ni hte dut sha hkrum hkyen ai ni hpe karum shingtau makawp maga la ai lam ni hte masha hpaga ga sha ai lam hte seng nna, n tsen na zawn re ai ni hpe asuya shada da shiga ginlen hkat nna pawng hpawm galaw sa wa na.

Tara Shangang Shakang Na Lam

- Masha dut sha ai hte seng ai sumtang yawng hpe lit nga ai pyada ni hku nna, lawan dik ai hku ahkyak la bungli galaw sa wa na.

- Masha hpaga ga sha ai ni hpe ahkyak la ai lam n galaw ai (snr) ahkyak la ya na matu manu jahpu hpyi ai gara magam gun du salang ni hpe rai tim, tara upadi hte maren ahkyak la sa wa na.
- Pyada ni hpe ga gale (ga byan) masha lu hkra, lajang da na hte ga n hkrum ai ni a matu, hkyen lajang da ya na.
- Shayi ma ni hpe dut sha hpaga ga ai lam hte seng ai sumtang shagu hpe jarit n ginhka ai sha, pawng hpawm lit la hparan ya lu na matu, pyada ni hku nna;
 - Dut sha hkrum ai ni hpe lam matsun shara jahkrat ya ai lam,
 - Masha hpaga ga sha ai ni hte shanhte a salung sala ni (matut mahkai ya ai ni, dut sha ai ni hte mari la ai ni) hpe ahkyak la ai lam,
 - Dut sha hkrum ai kanu ni hte shanhte a kasha ni hpe jahkrum ya na lam,
 - Dut sha hkrum ai ni hpe karum ningtum hpung ni hte matut mahkai ya na lam, ni hpe galaw ya na.
- Num pyada magam gun law law nga wa hkra ladat shaw galaw na lam.
- Num pyada ni hpe masha hpaga ga ai ni hpe jep chyoï na hte dut sha hkrum ai ni hte seng ai manghkang ni hpe jep chyoï hparan na magam bungli ni hta ta tut shang lawm shangun na.
- Miwa mung e ngam kau da ai, kasha ni hpe sagawn kahkyin la ai lam ni hpe pawng hpawm galaw sa wa na.
- Dut sha hkrum ai ni lawt pru wa yang, tinang a dum nta de angwi apyaw lu du wa na matu, ra mara lam ni hta pawng hpawm karum shingtau ya na.

Myen Mungdan Asuya Hpang De

Makawp Maga Ai Lam

- Tsang ra ai shara ni (gsd: hpyen yen dabang, jarit mayan hkan na masha ni) hkan na masha ni, hkawm sa hkawm wa laika buk shaw shawn wa ai ni hpe myi jahpaw shadum jahprang ai lamang ni hpe tang du du galaw sa wa na.
- Hpyen yen dabang hkan e shanu nga ai ni a matu hte majan ginra rai nga ai Jinghpaw mung the Sam mung dingdung daw kata na, mung shawa ni hpe lusha, tsi mawan hte kaga karum ningtum lam ni hpe hkum hkum tsup tsup lajang ya na.
- Hpyen yen dabang hkan nga ai ma ni hte majan tsin-yam kata hkan na ma ni yawng manu jahpu n jaw ra ai sha laika hpaji sharin la lu na matu masing jahkrat galaw sa wa na.

- Shinggyim ahkaw ahkang hkungga lara ai hku nna, hpyen yen dabang hkan nga ai masha ni, tinang a dum nta de bai nhtang wa lu hkra, lam masan ya na hte masha hpaga ga sha ai lam ni hpe jawm gasat shamyit sa wa lu na matu, masing gran sa wa na.

Tara Shangang Shakang Na Lam

- Masha hpaga ga sha ai ni hpe ninghkap nga ai pyada dap ni hpe hkinghku, atsam ningja, wunkat hte hkawm sa hkawm wa lam ni a matu hkum hkum tsup tsup lajang jaw na hte Miwa pyada ni hte ta gindun galaw sa wa lu hkra, atsam ningja shajat ya na.

Tara Gram Sharai Na Lam

- Num, la rap-ra lam hpe tara shapraw na hte num ni hpe mazut roi rip ai lam ni, zingri zingrat ai lam ni hpe ninghkap sa wa na hte asak 18 ning sha n hpring yang, num jaw num ya ai lam n galaw hkra, tara shaja da na hte hpu ja hta sha nna atik anang num jaw sha ai lam ni hpe ninghkap sa wa na.
- Tara Dawdan Lam daw kaji (ရာဇဝတ် ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ) 454 hte maren, tara tawt lai ai ni hpe ahkyak la nhtawm, dut sha hkrum ai ni hpe manu jahpu (hka) hkrak tup ‘waq’ ya lu hkra, lajang ya na.
- Tara lawng lam ni hpe gram sharai na hte 2005 ning a Masha Hpaga Ninghkap Tara (၂၀၀၅ ခုနှစ် လူ့ကုန်ကူးမှု တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေ) ni hpe yawng chye na hkawn hkrang ai hku galaw na hte mungkan mungdan ni a shadawn shadang hte bung pre hkra, galaw sa wa na. Ga shadawn; asak 18 ning a npu ni hpe ‘ma’ hku masat ai zawn re ai lam ni, num hte la hpe maren mara kanawn mazum ai zawn re lam ni, kaning re lawng lam ni hpe masha hpaga ga ai re ngu masat shagrin ai lam zawn re ai ni hpe, gram lajang sa wa na.

Karum Ningtum Lamang Ni

- Makam masham hte kaga shinggyim wuhpung wuhpawng ningbaw ningla ni hte ta gindun let, dut sha hkrum ai ni a myit tsin-yam ningma ni, shanhte a nta masha ni hkrum sha ai mayak lam ni, shanhte a kashu kasha ni a tsin-yam ni hpe hpaji jaw karum shingtau ya lu ai lamang ni, gyin shalat ya na.

- Dut sha hkrum ai ni hpe karum shingtau ai magam bungli hpe maden sa wa ai lam hta, karum ningtum magam gun jat ya na hte shanhte a bungli lamang ni hpe maden jat ya wa na.
- Karum ningtum ni dut sha hkrum ai ni hpang de du lu na ladat nnan ni gyin shapraw sa wa na hte karum shingtau la na shadawn jitna ni hpe dam lada ai hku, gram sharai ai hte pyada ni karum shingtau la n hkrum ai sha, lawt pru wa ai dut sha hkrum ai ni hpe lakawn la na.
- Lawt pru wa ai dut sha hkrum ai ni yawng hpe bunghkup ai lamang ni;
 - Hkyak hkyak shingbyi na shara,
 - Tsin-yam hte seng ai tsun dan bawng ban hpaji jaw ai lamang,
 - Hkyak hkyak (snr) ra wa ai hta hkan nna, tsi tsi gawn lajang ya ai lam ni, ma shabrai kau ya ai lam ni, HIV tsi jep ya ai lam hte tsi tsi gawn lajang ya ai lam ni,
 - Masha hpaga ga ai wa hpe tara upadi hte ahkayk la na matu karum shingtau na, sum machyi hkrum ai lam ni a matu shawaq la lu hkra karum ya na hte Miwa mung e ngam da ai kasha ni hpe lu la hkra, tara masa lam jasan ya ai lam,
 - Nga pra kanbau lam a matu madi shadaw lu ai lam (ga shadawn: hpaji lam shing n rai wunkat jawng) ni hpe karum jaw ya ai lam,
 - Dinghku masha ni hte bawng jahkrup nna, myit tsin-yam ningma hpe tsi tsi ya na hte prat nnan bai gaw gap sa wa ai lam hta karum shingtau ya na.

Myen Mungdan Asuya hte Hpyen Dap Ni Hpang De

- Myen hpyen dap hku nna, Jinghpaw mung the Sam mung dingdung daw ni de hpyen shamu shamawt ai lam hta mungkan shingyim ahkaw hkang tara lam hte shinggyim nauna karum ningtum tara lam ni hpe hkan shatup sa wa na hte roi rip zingri ai ni hpe ahkyak la sa wa na.
- Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw hkan e shinggyim nauna karum shingtau ai lam ni hta madi shadaw sa wa na.

Myen Mungdan Asuya hte Wunpawng Mungdan Shanglawt Asuya Ni Hpang De

- Masha hpaga ga sha ai lam hpe ninghkap ai lam hta pawng hpawm galaw sa wa lu na, lam masan sa wa na.
- Simsa lam (snr) myit hkrum lam lu la hkra, galaw sa wa nna, hpyen yen ni a galaw lu galaw sha lam ni hte majan ginra na mungshawa ni a tam lu tam sha lam ni hpe masing jahkrat lajang sa wa na.

Miwa Mungdan Asuya Hpang De

- Masha hpaga ga sha na zawn re ai lawng lam ni hpe sumtang shapraw ai lam ni hta karum shingtau na hte tinang a asuya magam gun ni hpe htaw wa htaw sa wuhpung ni, manam jarawp ni, gat seng ni hte tsi mawan hkinghku lam ni hpe sang lang jahpra da ya na.
- Dut sha hkrum ai kaw na lawt pru wa ai masha ni hpe mungdan jarit tara n shang tawt lai mara hte rim ahkyak la ai lam n galaw ai sha, Myen mung de nhtang wa lu na matu garum sa dat na. Shanhte hpe roi rip lai wa sai masha ni hpe ahkyak la tara je yang lu na matu sawk sagawn ai lam hta, shimlum ai hku Miwa mung de woi sa ai lam ni hte lam tam karum shingtau la na.
- Masha hpaga ga sha ai ni, dut sha na matu woi tawn da ai ni hpe dat dat ya yang, ari hkyem sa ai hku daw dan mai ai tara, daw kaji 241 hpe shaprai kau na.
- Masha hpaga ga sha ai lam ni hpe ninghkap ai tara lam ni hpe mungkan shadawn shadang hte hkrak galaw la nna, ta tut jai lang na hte si ari jaw ai tara hpe mung, shaprai kau na.
- Lawt pru wa ai dut sha hkrum ai ni hpe karum shingtau la na lamang;
 - Hkyak hkyak shingbyi na shara,
 - Tsin-yam hte seng ai tsun dan bawng ban hpaji jaw ai lamang,
 - Hkyak hkyak (snr) ra wa ai hta hkan nna, tsi tsi gawn lajang ya ai lam ni, ma shabrai kau ya ai lam ni, HIV tsi jep ya ai lam hte tsi tsi gawn lajang ya ai lam ni,
 - Masha hpaga ga ai wa hpe tara upadi hte ahkayk la na matu karum shingtau na, sum machyi hkrum ai lam ni a matu shawaq la lu hkra karum ya na hte Miwa mung e ngam da ai kasha ni hpe lu la hkra, tara masa lam jasan ya ai lam,

- Num nnan hku dut sha nga ai lam ni hpe mungshawa hpe myi jahpaw ya ai lamang ni galaw sa wa na.
- Miwa mung hku nna, shinggyim nauna karum shingtau ai lam hte bawngring rawt jat lam ni hpe Jinghpaw mung de karum jaw ya na.
- Miwa mung a ma shangai shadang shagyip da ai lam hpe shaprai kau nna, ma law law shangai sa wa na hpe n-gun jaw na. [Ya yang, ma lahkawng la masing (two-child policy) re].
- Dut sha hkrum ai ni hte hkalem la loi ai masha ni hpe karum shingtau ya nga ai, tinang mungdan na wuhpung wuhpawng ni, wanglu wanglang magam bungli galaw sa wa lu na matu, ahkaw hkang jaw ya na.

Miwa Mungdan Asuya hte Wunpawng Mungdan Shanglawt Asuya Ni Hpang De

- Shanglawt uphkang ginra na mungshawa ni Miwa ga de tara shang bungli sa galaw lu na matu, karum shingtau la na hte wanglu wanglang hkawm sa lu na matu, asuya lahkawng jawm jahkrup sa wa na.
- Masha hpaga ga sha ai lam hpe pat hkum ai lam ni hta pawng hpawm galaw sa wa na hta n-gun shadat na hte dut sha hkrum ai num ma ni hte dut sha hkyen ai amyu shayi ni a matu, tara shangang shakang karum shingtau la na.
- Lawt pru wa ai, dut sha hkrum ai ni Miwa mung e ngam da ai kasha ni hpe bai lu la hkra, jawm karum shingtau la na.

Wunpawng Mungdan Shanglawt Asuya Ni Hpang De

- Amyu Shayi Hpung ni a lit hte Shanglawt pyada ni a lit ni hpe jasan da ya na. Amyu Shayi Hpung ni gaw, makawp maga ai lam hte ra mara lam ni karum shingtau jaw ai lamang ni lit la na. Pyada ni gaw, sawk sagawn jep chyoï ahkyak la ya ai lam ni galaw sa wa na.
- Masha hpaga ga sha ai lam ni hpe pat hkum ai magam bungli ni hta ta tut shanglawm taw nga ai Shanglawt ginra na Amyu Shayi Hpung ni hte kaga wuhpung wuhpawng ni hpe karum shingtau na.

Makawp Maga Lam

- Tsang ra ai shara ni (gsd: hpyen yen dabang) hkan na mungshawa ni hte Miwa ga de hkawm sa hkawm wa ra ai mungshawa ni hpe dut sha ai n hkrum hkra, hpaji jaw hkaw tsun sang lang dan na.
- Jarit mayan hkan e masha hpaga ga sha ai ni hpe jep chyoi maram yu ai hta n-gun shadat let, dut sha hkrum ai ni hpe karum shingtau la na hte n tsen ai masha hpaga la ni hpe hkan yu, kaichyan ai shamu shamawt lam ni galaw sa wa na.
- Hpyen yen ni hte majan tsin-yam hkrum sha nga ai mungshawa ni hpe karum ningtum jaw ya ai lam hte bawngring gan-ga lam ni hta karum shingtau la na.
- Jinghpaw mung the Sam mung dingdung daw de karum ningtum ai lam lu du hkra, Myen asuya ni hte Miwa asuya ni hte bawng ban jahkrup sa wa na.
- Hpyen yen dabang hkan nga ai ma ni hte majan tsin-yam kata hkan na ma ni yawng a matu, manu jahpu n jaw ra ai laika hpaji masing ni jahkrat galaw sa wa na.
- Num ma ni roi rip ai lam n hkrum hkra, galaw sa wa na. Dinghku kata zingri roi sha ai lam ni hpe Shanglawt asuya ni hku nna, ahkyak la sa wa na. Asak 18 ning n hpring dingsa, num jaw num ya ai lam n nga hkra galaw na hte hpuja la nna atik anang num jaw sha ai lam ni n nga hkra, jep chyoi sa wa ai lam ni hku nna, num, la rap ra lam hpe galaw ya na.

Tara Shangang Shakang Na Lam

- Shanglawt pyada ni hpe hkinghku jinghkum ya ai lam, hkawm sa hkawm wa hte htaw wa htaw sa lam ni a matu galaw jahkum ya nna, masha hpaga ga sha ai ni hpe sawk sagawn kaichyan na hte Miwa pyada ni hte ta gindun let, galaw sa wa na.
- Masha hpaga lam hte seng nna tang madun wa ai lam ni hpe lawan dik ai hku ahkyak la sa wa lu na matu, pyada ni hpe matsun da na.
- Masha hpaga ga sha ai ni hpe ahkyak la ai lam n galaw ai (snr) ahkyak la ya na matu, manu jahpu hpyi ai gara magam gun du salang hpe rai tim, ahkyak la sa wa na.
- Pyada ni hpe ga gale (ga byan) ya na masha lajang da nna, ga n hkrum ai ni a matu, tau hkyen lajang da ya na.
- “Num nnan” shatai nna hpaga ga sha ai lam hte seng ai sumtang shagu hpe jarit n ginhka ai sha, pawng hpawm lit la hparan ya lu na matu, pyada ni hku nna;
 - Dut sha hkrum ai ni hpe tam bram hkye shaw la na,
 - Masha hpaga ga sha ai ni hte shanhte a salung sala ni (masha matut ya ai ni, dut sha ai ni hte mari la ai ni) hpe ahkyak la na,

- Dut sha hkrum ai kanu ni hte Miwa ga e ngam tawn da ai kasha ni hpe jahkrum ya na,
- Dut sha hkrum ai ni hpe karum ningtum hpung ni hte matut mahkrai ya na.
- Jarit mayan hkan e Miwa pyada ni hte ta gindun nna, dut sha hkrum ai ni dum nta de angwi apyaw wa lu na hte ra mara lam ni hta karum shingtau ya na.
- Num pyada magam gun law law nga wa hkra masing gran jahkrat na.
- Num pyada du ni hpe jep chyoï na lit ap nhtawm, dut sha hkrum ai amyu shayi ni hte sanhtai galaw shangun na.
- Adip arip re dam ari ni (gsd: ri shingna hte kayat ai lam ni hte si ari jaw ai lam ni) hpe koi gam na.
- Shanglawt asuya a Masha Hpaga Ninghkap Tara nnan gaw, mungkan mungdan a shadawn shadang ni hte bung pre na hte, masha hpaga ninghkap lam hta ta tut jai lang sa wa na.
- Masha hpaga ninhkap tara nnan masat shagrin ai lam n nga dingsa, Myen mung a 2005 Masha Hpaga Ninghkap Tara (၂၀၀၅ ခုနှစ် လူကုန်ကူးမှု တားဆီးကာကွယ်ရေး ဥပဒေ) hte je yang na.

Karum Ningtum Lamang Ni

- Amyu Shayi Hpung, buga kanu kawa ni, makam masham ningbaw ningla ni hte ta gindun let, dut sha hkrum ai ni a myit tsin-yam ningma hte shanhte a kasha ni hte nta masha ni a myit tsin-yam ni hpe tsi tsi ya ai lam hta tang du du galaw ya na.
- Lawt pru wa ai dut sha hkrum ai ni hpe karum shingtau la na matu;
 - Hkyak hkyak shingbyi na shara,
 - Tsin-yam hte seng ai tsun dan bawng ban hpaji jaw ai lamang,
 - Hkyak hkyak (snr) ra wa ai hta hkan nna, tsi tsi gawn lajang ya ai lam ni, ma shabrai kau ya ai lam ni, HIV tsi jep ya ai lam hte tsi tsi gawn lajang ya ai lam ni,
 - Masha hpaga ga ai wa hpe tara upadi hte ahkayk la na matu karum shingtau na, sum machyi hkrum ai lam ni a matu shawaq la lu hkra karum ya na hte Miwa mung e ngam da ai kasha ni hpe lu la hkra, tara masa lam jasan ya ai lam,
 - Nga pra kanbau lam a matu madi shadaw lu ai lam (ga shadawn: hpaji lam shing n rai wunkat jawng) ni hpe karum jaw ya ai lam,

- Dinghku masha ni hte bawng jahkrup nna, myit tsin-yam ningma hpe tsi tsi ya na hte prat nnan bai gaw gap sa wa ai lam hta karum shingtau ya na.

Wunpawng Amyu Shayi Hpung Ni Hpang De

- Masha hpaga ga sha ai ni hpe sharin shaga, sadi jaw nna sha dat dat ai lam, mara dat ya ai lam ni hpe koi gam nna, Shanglawt asuya a tara hte maren, ahkyak la sa wa na.
- Lawt pru wa ai ni a matu, yawng bungakup ai karum ningtum lam (gsd: hkamja lam, myit marai hkamja lam, tam lu tam sha lam) hte tara lawng lam ni hpe karum shingtau ya na.
- Shanglawt asuya hte ta gindun let, buga kanu kawa ni hte makam masham ningbaw ningla ni hte bungli arau galaw sa wa nna, dut sha hkrum ai ni a myit tsin-yam ningma, shanhte a kasha ni hte nta masha ni a myit tsin-yam ningma ni hpe tsi tsi ya ai lam hta tang du du galaw sa wa na.

Maigan Ja Gumhpraw Karum Ningtum Hpung, Maigan Wuhpung Wuhpawng hte UN Ni Hpang De

(UNDP, UNICEF, OCHA, WFP, UN Women, UNODC, UNHCR, OHCHR, Myen Mung e rung jung ai UN hpung ni hte Jinghpaw Mung the Sam Mung Daw e magam bungli kri taw nga ai UN wuhpung wuhpawng ni)

- Myen Asuya uphkang gaiwang hte Shanglawt uphkang gaiwang kata na wuhpung wuhpawng ni hpe n-gun shadat karum shingtau la nna, dut sha hkrum ai masha ni hpe karum shingtau la ai lamang ni hkan, karum jaw na.
- Hpyen yen masha ni hte majan ginra rai nga ai Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw na mungshawa ni hpe kanbau magam bungli masing ni hkan, karum jaw na.
- Myen asuya hte Shanglawt asuya ni Miwa asuya ni hte pawng hpawm nna, bungli galaw masha ni a shim lam hpe lit la gran sa wa lu na lam ni hta karum shingtau la na hte bungli galaw sa ao masha ni, shanhte a makyin jinghku ni hte matut mahkrai ai lam ni, dut sha hkrum hkyen yang, kalang ta shiga jaw lu na lam ni hta karum shingtau la na.

- Myen, Miwa hte Shanglawt asuya ni hku nna, masha hpaga ga sha ai ni a n tsen ai jahpan (watchlist) ni htinglai hkat ai lam ni hte ‘num nnan’ hku dut sha ai amu (cases) ni hpe pawng hpawm sagawn hparan lu na hta, karum shingtau ya na.
- Myen hte Miwa Ausya ni, ‘num nnan’ hku dut sha ai lam ni ninghkap sa wa ai lam hta n-gun shadat sa wa lu na matu, shadut dat na hte asuya lahkawng lapran e Myit Hkrum Ga Sadi (MOU) la nna, masha hpaga lam hpe ninghkap sa wa ai lam hta pawng hpawm galaw sa wa lu na matu, masha kaba shang lawm ai hte UN a myit hkrum ga sadi lam ni hpe arun yu let, UN a sumtang lam ni hpe aru yu nna, galaw sa wa lu hkra, lam masan karum shingtau sa wa na.
- Majan ginra rai nga ai, Jinghpaw Mung the Sam mung dingdung daw na mung shawa ni hpang de shinggyim nauna karum ningtum lam shalai sa wa lu na matu, Myen Asuya, Myen Hpyen Dap hte Miwa Asuya ni hpe, shadut sa wa na.
- Myen, Miwa hte Shanglawt asuya ni hpe ndai sumtang hpe lit la bungli galaw sa wa lu na matu, shadut dat ya na.

Myanmar Mungdan, Jinghpaw Mungdaw, hpyen koi yen ni a matu, nawhku hpung ni hpaw ninghtan da ai Hpyen Yen Dabang. Ya yang, masha 100,000 mi jan gaw, Jinghpaw mung hte Dingdung Sam Mung ginra ni hta majan byin ai majaw, hpyen koi yen nga ai re. Law malawng gaw, gap hkat jahkring ai sadi run nna 2011 ning kaw, majan bai byin hpang wa ai aten kaw na, koi yen nga ai re. Hpyen Yen Dabang ni hta, lkanbau bungli yak la ai hte dinghku masha ni hpe tam jaw na, ginchyum chyat nga ai re.

© 2018 Human Rights Watch

Asak 17 ning re ai num sha gaw shi manang a kanu e, Miwa ga de shabrai law law lu ai ma woi bungli nga ai ngu hkalem tsun nna, Miwa ni a num nnan hku dut sha ai hkrum nu ai. Shayi sha gaw, hkumshan roi rip hkam na mayam hku sharen da hkrum ai rai tim, shata hku na ai hpang, ginjang tam nna Myen mung nta de hpawng lawt lu wa sai.

© 2018 Human Rights Watch

Myen hte Miwa Asuya gaw, Wunpawng amy shayi ni hte mahkawn ma ni hpe “num nnan” hku Miwa mung de dut sha hkrum nga ai lam hpe n lu pat shingdang nga ma ai. Shaning shagu amy shayi ni tsa lam hku nna, hkumshan roi rip hkrum na mayam shatai na matu, American gumhpraw, USD 3000 – 13,000 lapran hte dut sha hkrum nga ma ai re.

“Ma Shawng Shangai Ya U, Ngut Jang Nang Hpe Anhthe Dat Dat Na” ndai sumtang gaw, masha dut sha hkrum ai ta tut mabyin ni hpe htawng madun da ai re. Ndai sumtang gaw, tara upadi n ngang n kang ai majaw, masha hpaga dut sha ai lam grau grau law wa ai lam hpe madi madun da ai re. Jinghpaw mung hte Sam mung dingdung daw ni hta byin nga ai gasat gala majan ni a majaw, hpyen yen hkawm ra nna, hpyen yen dabang ni hkan e yak yak hkak hkak jamjau hkrum sha nga ai majaw, Miwa mung de bungli tam hkawm wa re lam, dut sha hkrum ai kaw na lawt pru wa ai ni, Human Rights Watch ni hpe tsun dan wa ma ai.

Num la rap ra lam n nga ai hte n kaja ai maga de grau n-gun jaw ai, 1979 ning kaw nna 2015 ning du hkra grin lai wa sai, kasha langai sha la mai ai (one-child policy) mungdan masing a majaw, Miwa mung na htinggaw law law wa shanhte a kasha shadang la sha ni hpe dinghku de ya na matu, num nnan ni hpe na jing tam shakut nga ma ai re.

Shanhte kam mai ai masha ni (gsd. Nta masha ni) hpe lawt pru wa ai ni tsun dan ai gaw, Miwa mung de bungli kaja nga ai ngu ga sadi jaw nhtawm shanhte hpe dut sha kau ma ai re nga nna, tsun pru wa ma ai. Shanhte hpe mari la ngut ai hte gawk kata kaw sharawng da nhtawm, atik anang roi rip ai hpe hkrum sha ma ai. Miwa htinggaw ni gaw, num nnan hta ma lu na hpe grau ra sharawng nga ma ai nga nna, lawt pru wa ai ni tsun dan ma ai. Ma shangai ngut ai hpang nkau mi lawt pru wa lu ma ai. Rai tim, shanhte shangai ai shanhte a kasha ni hpe tawn kau da ra nna, shanhte shangai ai ma ni hte bai hkrum lu na matu, n mai myit mada mat manu ai. Myen mung de du wa ai hpang mung, karum shingtau la ai lam hpe n lu la ai daram rai nna, myit tsin-yam ningma hkrum sha let, shanhte a prat hpe bai gaw gap la ra nga ma ai re.

Mungdan jarit mayan na, tara upadi shangang shakang lam hte seng ai lahkawng maga na lit nga ai asuya magam gun ni mung, masha hpaga ga sha ai lam ni hpe pat hkum kau ai lam hta n-gun dat ai lam grai naw gawng kya nga ma ai. Myen, Miwa asuya hte Wunpawng Mungdan Shanglawt Asuya ni gaw, dut sha hkrum ai lam kaw na tau hkrau makawp maga ai lam, dut sha hkrum ai ni hpe sawk sagawn hkye shaw la nna karum madi shadaw ai lam hte masha hpaga ga sha ai ni hpe tara jeyang daw dan ai lam ni hta grai naw n-gun dat galaw ra nga ai. Ja gumhpraw garum madi shadaw ai wuhpung wuhpawng (donors) ni hku nna mung, dut sha hkrum ai tsin yam masha ni hpe, karum nga ai wuhpung wuhpawng ni hpe karum madi shadaw ya na ra nga ai.